

Obrana javnih prostora u zagrebačkim slučajevima „Čuvamo naš park“ i „Vratite magnoliju“

Andjelina Svirčić Gotovac

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Hrvatska
e-mail: angelinasg@gmail.com

Jelena Zlatar Gamberožić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Hrvatska
e-mail: zlatar.jel@gmail.com

SAŽETAK Tijekom nekoliko zadnjih godina na zagrebačkom je prostoru bilo više primjera borbe za javne prostore, a u ovom će se radu pratiti dva takva slučaja. U prvom, stanari u naselju Savica udruženi su u civilnu inicijativu Čuvamo naš park i bore se za obranu postojećeg prostora parka (zelena površina i igralište) jer gradska uprava podržava izgradnju crkve, što bi prostor parka značajno smanjilo. Tako započinju dugogodišnji napori da se ta gradska odluka poništi. Drugi je slučaj otpor prema planiranoj revitalizaciji Meštrovićevog paviljona na Trgu žrtava fašizma, koja je izazvala veliko nezadovoljstvo kako samom obnovom tako i sjećom postojećeg drveća uz zgradu Paviljona, posebno drveta magnolije. To je dovelo do stvaranja inicijative nazvane Vratite magnoliju. U nastavku rada donosi se analiza diskursa o tim slučajevima, za koju su korišteni digitalni članci s različitih internetskih portala koji su pratili te teme. Analizom se pokazala dihotomna situacija, s jedne strane nedovoljna participacija građana u procesu donošenja odluka o planiranim promjenama, a s druge jak otpor stanara i građana, koji su pokazali kroz civilne inicijative putem protesta i brojnih akcija. Navedeno je stoga dovelo do stagnacije u prilagodbi europskim urbanističkim standardima (tzv. urbana održivost), posebno okolišnoj i socijalnoj dimenziji održivosti. No kroz analizu diskursa može se istaknuti kako su civilne inicijative, odnosno građani svojom aktivnošću promicali navedene vrijednosti i nastojali uvjeriti urbanu politiku u njihovu primjenu, ponekad i s nekim pozitivnim ishodom, u čemu se može primijetiti jedna nova dimenzija odnosa moći između svih uključenih aktera.

Ključne riječi: Čuvamo naš park, Vratite magnoliju, javni prostori, analiza diskursa, urbana održivost, Zagreb.

1. Uvod

Uključivanje postsocijalističkih zemalja, time i Hrvatske, od njihove samostalnosti 1990-ih godina u šire europske i globalne procese bilo je prvenstveno političke i ekonomske prirode, a rezultiralo je dugotrajnom tranzicijom i prilagodbom koja traje i danas. Prijelaz na tržišnu ekonomiju i demokraciju te oslanjanje na privatizaciju imovine i vlasništva omogućilo je privatnim interesima da preuzmu vrlo značajnu ulogu. To je dovelo do smanjenja uloge javnih interesa, a sustav planiranja prostora ostao je centraliziran, te uključenje građana postaje deklarativno, formalno i bez većeg utjecaja. Tome je doprinijela smanjena uloga i odgovornost države, te je značajno povećana uloga manjeg broja tzv. privatnih aktera (investitora, developera i sl.), većinom ekonomskih i političkih. Upravljanje prostorom odvija se u većini postsocijalističkih zemalja, pa tako i Hrvatskoj, na gotovo identičan način, koji se može promatrati i kao parcijalan i stihijski. Takav je način privatizacije prostora znatno intenzivniji od onog na prostoru zapadne Europe (Tsenkova, Nedović-Budić i Marcuse, 2006.; Hirt, 2012.), naročito nakon 2000-ih godina. Gradovi nakon 2000. godine nazivaju se i „posttranzicijskim gradovima“ (Sykora i Bouzarovski, 2012.), u kojima proces tranzicije nije završen, već je samo produbljen. Urbani je prostor u tom smislu često prepušten rješenjima prilagođenima kratkoročnom interesu. Stoga se na atraktivnim lokacijama događaju preizgradnja i pogašćavanje prostora u poslovnom ili stambenom smislu, koje će brzo i učinkovito dovesti i do promjene izgleda i identiteta grada. Posljedice su se vrlo brzo mogle vidjeti na razini javnih interesa, koji su dugoročno izostavljeni ili smanjeni. Na lokalnoj razini na novim stambenim, najčešće perifernim, lokacijama dolazi do neadekvatne i smanjene primarne opremljenosti javnim sadržajima i institucijama te smanjene kvalitete života. Vidljiv je nedostatak javnih prostora, igrališta, parkova, zelenih površina, javnog prijevoza, vrtića, škola i sl. jer se uz intenzivnu stanogradnju ne gradi dovoljno i prateće infrastrukture te javnih ustanova. Posebno je to vidljivo na razini glavnih gradova, koji su u tranziciji doživjeli i demografski porast te se širili izvan svojih rubova zbog procesa deindustrijalizacije i suburbanizacije. I u zagrebačkom gradskom središtu također se mogu pratiti socioprostorni fenomeni ekonomskog predznaka, kao što su gentrifikacija i kratkoročni revitalizacijski procesi (Čaldarović i Šarinić, 2008.; Svirčić Gotovac i Zlatar, 2008.; Svirčić Gotovac, 2010.), koji su dodatno osnažili priljev turista, privatnih automobila i gradnju garaža (turistifikacija, automobilizacija, garažizacija). Navedene promjene dovele su do smanjenog utjecaja civilnih aktera (građana), koji su se našli u svojevršnom nedefiniranom položaju. Stoga su i procesi prilagodbe europskom kontekstu i europskim urbanističkim standardima (urbanoj održivosti) u Hrvatskoj kao najmlađoj članici prisutni tek nekoliko godina, više deklarativno nego u praksi. Primjeri tzv. dobre prakse europskih gradova nedovoljno su prihvaćeni i primijenjeni na razni hrvatskih gradova i ukupnog prostora. Hrvatski se gradovi slabo prijavljuju na postojeće titule održivih gradova EU-a, primjerice *European Green Capital Award* i *European Green Leaf Award*, za razliku od zapadnoeuropskih gradova. Stoga su gradovi koji steknu titulu održivih

i zelenih (engl. *sustainable* ili *green European city*¹) svojevrsni gradovi-modeli ne samo na razini EU-a (Svirčić Gotovac i Kerbler, 2019.) već i na globalnoj razini te primjeri kako se mogu postići zaista radikalne promjene u poboljšanju kvalitete života građana koje većini gradova današnjice nedostaju. Promjene se prvenstveno vide u povećanju ili brizi za javne prostore, povećanju pješačkih i biciklističkih zona te smanjenju automobilske prometa, a sve u svrhu povećanja javnog zdravlja kao ključnog elementa za održivost gradova EU-a. No mnogi postsocijalistički gradovi ne idu tim putem jer su potpali pod sve jače globalizacijske procese i ekonomske interese, te jačaju komercijalizaciju prostora. I kako ističe Madanipour (2010.: 5): „globalni neoliberalni trendovi postaju sve veći izazov javnim dobrima posvuda, dijelom vidljivi kao prijetnja javnom prostoru, koja je rezultat neprekinutog procesa globalizacije“.

Kako bi se umanjio utjecaj „tradicionalnih“ urbanizacijskih posljedica, zagađenja i prometne zagušenosti, densifikacije, preizgrađenosti, *urban sprawl*-a te smanjenja javnih prostora, svako je nastojanje prema urbanoj održivosti dobrodošlo. Stoga se na primjeru analize dvaju zagrebačkih slučajeva nastojalo utvrditi koliko su bili uspješni zaštita i obnova javnih prostora kao neizostavna varijabla održivog razvoja grada i jačanja uloge građana. U prvom slučaju stanari udruženi u civilnu inicijativu Čuvamo naš park u naselju Savica suprotstavljaju se Gradu² zbog lokacije u javnom parku na kojoj se planira izgradnja crkve, što je izazvalo val nezadovoljstva stanara jer se time prostor parka sa zelenilom i igralištem za djecu doveo u pitanje. Stanari su tražili da se ponudi i nađe novo rješenje za gradnju crkve. Građanski otpor spram gradnje u parku rasteo se na šest godina i postao sinonim za tzv. borbu za park. Drugi je slučaj otpor provedenoj revitalizaciji tzv. Meštrovićevog paviljona na Trgu žrtava fašizma i također je izazvao veliko nezadovoljstvo, potaknuto sječom postojećeg drveća uz zgradu paviljona, posebno drveta magnolije. To je dovelo do stvaranja inicijative stanara i građana nazvane Vratite magnoliju. I kao što će se pokazati u nastavku rada, analizirani primjeri ne oslanjaju se na nove razvojne ideje o urbanoj održivosti.

Stoga je osnovna teza rada da se koncept urbane održivosti i obnove javnih prostora na analiziranim primjerima pokazao vrlo slabo primijenjen, čime su se javni prostori doveli u pitanje. Na taj način upravljanje zagrebačkim prostorom sličnije je konceptu postsocijalističkog, tradicionalnog upravljanja i razvoja nego novom konceptu urbane održivosti.

¹ Vrlo je dobar primjer grad Ljubljana, koji je *European Green Capital Award* osvojio 2016. te postao prvi postsocijalistički grad kojem je to uspjelo, ali je titulu prethodilo desetak godina priprema i ispunjavanja novih razvojnih vizija. Tim postignućem dugoročno se nastojalo postići poboljšanje kvalitete života stanovnika te popraviti imidž i identitet grada u kulturnom, turističkom i ekonomskom smislu. Više vidjeti na: <http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/winning-cities/2016-ljubljana/>.

² Pod pojmom Grad podrazumijevaju se političke institucije kao nositelji moći u procesu odlučivanja i donošenja zakona i planova na razini grada, primjerice Gradska uprava i Gradska skupština.

2. Urbana održivost kao novi urbani koncept u tranzicijskom kontekstu

Urbana održivost kao koncept proizlazi iz šireg koncepta održivog razvoja (engl. *sustainable development*), razvoja koji ispunjava potrebe današnjih generacija, dok ostavlja da se iste te potrebe mogu osigurati i budućim generacijama (WCED, 1987.) te ima tri sastavnice: ekološku, ekonomsku i sociopolitičku održivost (UNECOSOC, 2001.). Njima se može pridodati i kulturna održivost (Hawkes, 2001.; Vallega, 2007.). Održiv urbani razvoj predstavlja ključnu točku razmatranja za urbane politike u većini europskih zemalja budući da je urbani prostor često preiskorišten te ga je pri svakoj intervenciji u prostor nužno uzeti u obzir kao i voditi brigu o njemu. Limitiranje rasta gradova i održavanje ekološke ravnoteže neki su od važnijih faktora koje pri njegovom održavanju i uređenju treba uzeti u obzir (Zlatar Gamberožić, 2019.). Kako Hiremath i dr. (2013.) navode, promjene prema konceptu urbane održivosti stoga ne mogu biti učinkovite ako isključuju osnovne društvene stupove. Održivi razvoj smatra se holističkim konceptom u kojem su sve četiri dimenzije (ili stupa) društva uključene: okolišna, ekonomska, društvena i politička (vlast). Urbana održivost stoga je holistički koncept i razlikuje se po tome sadrži li tri ili četiri dimenzije, odnosno uključuje li i četvrtu, političku dimenziju. Kada su uključene sve dimenzije, događaju se stvarne promjene i dogovorene se preporuke lakše primjenjuju na lokalnoj razini. Okolišna je dimenzija važna za poboljšanje kvalitete života i zadovoljstva stanovnika u svakodnevnom životu jer dovodi, primjerice, do povećavanja javnih i zelenih prostora u susjedstvu ili zajednici. Ona je prije svega i humana dimenzija (engl. *human scale*) (Gehl, 2010.; Speck, 2018.) kojom se urbani način života prilagođava potrebama običnog građanina i njegovom životu u zajednici i neposrednoj životnoj okolini. To se može postići uključivanjem građana u urbanu politiku i proces donošenja odluka kako bi zajednički pridonijeli održavanju ili poboljšavanju javnih interesa.

Međutim, postojeći jaz između postsocijalističkih zemalja, među kojima je i Hrvatska, i zapadnoeuropskih postoji i dalje te se vidi u nepoštivanju javnih interesa i smanjenju javnih prostora ili ekoloških standarda, što nije u skladu s navedenom okolišnom dimenzijom urbane održivosti. „Zemlje centralne i istočne Europe još uvijek zaostaju za zapadnoeuropskim boreći se s izostankom strategije razvoja gradova, komercijalizacijom, preizgradnjom, gentrifikacijom, ilegalnom izgradnjom, smanjenjem javnog prostora te smanjenom brigom o stanovnicima i njihovim stvarnim potrebama“ (Zlatar Gamberožić, 2019.: 89). Svaka je nacionalna članica, međutim, odgovorna za primjenu održivih preporuka, pa su tako Hrvatska i posebno glavni grad Zagreb tijekom dvaju zadnjih desetljeća pokazali vrlo malen napredak u prihvaćanju dobrih europskih praksi. Smanjenje automobilskeg prometa, povećanje pješačkih zona, zelenih površina i biciklističkih staza, posebno u novim dijelovima grada, te druge važne promjene za poboljšanje svakodnevne razine života još su uvijek neuspješno implementirane u gradski prostor, posebno zagrebački. Da bi, međutim, došlo do prilagodbe te poboljšanja kvalitete života, nezaobilazna je povremena suradnja građana s gradskom vlasti u procesu donošenja odluka. Proces participacije građana otvara mogućnost da

građani u zajednici u kojoj svakodnevno žive istaknu probleme i nedostatke svog neposrednog prostora, s kojima su oni najbolje i upoznati. Takav se cilj može postići primjenjujući „novi“ tip planiranja koji uključuje građane i okretanje prema njihovim potrebama. Projekti u zajednici (engl. *community-led projects*) (Collier i dr., 2013.; Pichler-Milanović i Foški, 2014.: 53) kao vid suradnje s građanima način je njihovog inkorporiranja u proces prostornog i urbanog planiranja. Kada takav tip planiranja ne postoji u praksi, kao što je često slučaj u postsocijalističkim zemljama, znatno je teže potaknuti suradnju među različitim akterima jer se ona oslanja na već postojeći tradicionalni način rada, koji se sporo mijenja. Primjerice, institucija javne rasprave ili uvida³ kao formalne mogućnosti uključivanja građana u prostorne planove javlja se samo kao finalna faza, koja ne traje dovoljno dugo i ne uključuje konkretna rješenja koja su prethodno dogovorena s građanima. Građane od 2009. godine predstavljaju mjesni odbori, koji su zamijenili nekadašnje mjesne zajednice te su najniža razina vlasti, u kojima ih predstavlja izabrani političar na razini gradskih četvrti, što ostavlja malo prostora suradnji s većinom stanara. Uzrok nedovoljnoj suradnji može se vidjeti i u tzv. nedovoljnom kapitalu zajednice (engl. *community capital*) (Collier i dr., 2013.), koji je u postsocijalističkim gradovima i društvima na nižem stupnju zbog pasivnosti građana, odnosno prejake institucionalne formalizacije participativnog procesa. Smanjeni kapital i pasivnost dovode s jedne strane do nezainteresiranosti građana za participiranje, ali s druge i do neuključivanja građana u javnu politiku, odnosno pretjerana formalizacija tog procesa također ne ostavlja mogućnost sudjelovanja građana. Politika tako sama dodatno usporava proces suradnje. Takav obrazac tipičan za postsocijalističke gradove ostavlja mogućnost intenziviranju komercijalizacije prostora, koju često predvode nepoželjne investicije u centar i rubove grada. S druge strane, civilne inicijative kao neformalna udruživanja građana (stanovnika ili stanara) oko određenog problema koji ih okupira i nevladine organizacije (NVO)⁴ angažiraju se i postaju svojevrsna kontaktna zona između građana i gradske politike. Iako su zadnjih godina u zagrebačkom prostoru te organizacije vrlo aktivne i djeluju kao samostalni

³ Prema Zakonu o prostornom uređenju, „javni uvid u prijedlog Državnog plana prostornog razvoja traje šezdeset dana, a javni uvid u prijedloge ostalih prostornih planova traje trideset dana. Javni uvid u prijedlog izmjena, dopuna, odnosno stavljanja izvan snage prostornog plana traje najmanje osam dana, a najviše petnaest dana“ (Zakon o prostornom uređenju, 2019.).

⁴ Nevladine organizacije (NVO) privatne su neprofitne organizacije koje naglašavaju svoju odvojenost od vlade i vladinog utjecaja, te se taj pojam koristi za opisivanje rada organizacija koje se bave ljudskim pravima, zaštitom okoliša i sličnim temama kojima se kontroliraju vlasti (<http://www.udruga-mi.hr/forum/pojmovnik-civilnog-drustva/pojmovnik-civilnog-drustva/>). Inicijative se razlikuju od nevladinih organizacija na nekoliko načina. Prvo, one nastaju kao neformalni oblici organiziranja građana koji nisu regulirani posebnim zakonom niti se vodi registar o njima – radi se o neformalnim udruživanjima građana koji žele javno djelovati, a otvoreni su za sve, mogu se uključiti pojedinci, ali i organizacije (dakle udruge). Drugo, riječ je prvenstveno o okupljanju radi rješavanja nekog konkretnog problema (pitanja) u zajednici, a po rješavanju tog pitanja, odnosno ispunjavanju svrhe okupljanja, građanske inicijative uglavnom prestaju s radom (<http://www.civilnodrustvo-istra.hr/novosti/detaljnije/graanske-inicijative/>).

civilni akter⁵, često ne uspijevaju zaustaviti započete gradske projekte te obraniti javne prostore, no unatoč tome njihova je uloga u procesu zaštite javnih prostora vrlo važna. Vidljivo je da je njihov utjecaj na gradske projekte sve jači te se pojedini upravo zbog njih na kraju ipak ne realiziraju. I na primjerima prikazanim u daljnjem radu može se vidjeti kako su stanari i aktivisti zajedno bili vrlo angažirani te više ili manje uspješni, no svojim su djelovanjem osvijestili važnost javnih interesa i uloge djelovanja samih građana u njihovom očuvanju.

3. Metodologija i rezultati

3.1. Metoda analize diskursa

Analiza diskursa različito se razumije u različitim društvenim znanostima, a prema sociološkom pristupu fokus joj nije „lingvistički i genealoški, već je ključni interes analitički – uloga govora (jezika) i teksta u konstruiranju društvenog svijeta“ (Potter, 2008.: 218). Ona se razumije i kao narativna ili konverzacijska analiza (engl. *narrative analysis, conversation analysis*) (Potter, 2004.: 1). Analiza diskursa može se stoga promatrati i kao tekstualna analiza (Fairclough, 1992.) koja naglašava odnose među akterima, koji se mogu prikazati putem njihovih izvornih izjava, te važnost analize teksta i naracije unutar analize diskursa, navodeći teorijske, metodološke, historijske i političke razloge važnosti korištenja takve analize⁶. Tekst i kontekst istraživanih tekstova (digitalnih članaka) često nude određene razloge važne za društveni kontekst koji se promatra, u smislu pokazatelja društvene promjene. Nelingvistička istraživanja uključuju i tzv. političku analizu (engl. *policy analysis*) te medijsko-komunikacijska istraživanja, fokusirajući se na sljedeće primarne teme: narativni elementi koji se oblikuju unutar medijskog diskursa („govor vijesti“); oblikovanje moći, propagande i ideologije u sklopu pojedinog tiska; utjecaj medija u polarizaciji socijalne neravnoteže i nejednakosti pojedinih marginalnih skupina i sl. (Cotter, 2003.). Tekstualne i nelingvističke analize diskursa rađene su i na zagrebačkim primjerima, putem kojih

⁵ Posebno se ističu dvije nevladine organizacije, Pravo na grad i Zelena akcija, koje su se tijekom dvaju desetljeća kroz niz akcija na prostoru grada Zagreba (Cvjetni trg, tzv. zagrebački Manhattan, javne garaže u središtu grada te akcije protiv donošenja novoga GUP-a i dr.) pokazale vrlo važnim urbanim akterom u zagrebačkom, ali i hrvatskom prostoru. One su otvarale put brojnim današnjim novim neformalnim inicijativama običnih građana kao što su udruge stanara Savica ZA Park, Vratite magnoliju, Siget, Samoborček i druge i koje su im bile podrška u njihovim akcijama.

⁶ *Politički razlog* pojašnjava time kako se upravo kroz tekst provode društvena kontrola i društvena dominacija te kako analiza teksta kao dio kritičke analize diskursa može biti važan politički izvor u stvaranju kritičke osviještenosti jezika. *Teorijski razlog* autor navodi jer se jezik često smatra transparentnim, tako da se društveni i ideološki 'rad' „rad“ koji jezik vrši u reproduciranju i transformiranju socijalnih struktura, odnosa i identiteta često zanemaruje. Treći razlog važnosti ove analize je tzv. *metodološki razlog* jer tekst konstituira veliki izvor dokaza za tvrdnje vezane uz društvene strukture, odnose i procese. Četvrti ili *historijski razlog* pokazuje da je tekst barometar društvenih procesa, pokreta i različitosti, a tekstualna analiza može biti dobar pokazatelj društvene promjene (Fairclough, 1992.: 211-212).

se otkrivala dinamika između različitih aktera te odnosa moći na primjeru rekonstrukcije zagrebačkog donjogradskog bloka i slučaja Cvjetnog trga (Svirčić Gotovac i Zlatar, 2008. i Svirčić Gotovac, 2009.). Takve su analize ukazale na ključne probleme rekonstrukcije na Cvjetnom trgu i smanjenja javnog prostora Varšavske ulice zbog privatnih interesa moćnijih aktera nauštrb onih slabijih, kao što će pokazati i analiza u ovdje analiziranim novim zagrebačkim slučajevima. Gradnja trgovačkog centra Cvjetni na istoimenom trgu u središtu Zagreba pokazala je svu moć politike i nemoć građana kao i da je ovakva investicija „veći“ interes za grad i gradsku politiku nego za građane. Stoga se analizom diskursa nastoji uhvatiti i potencijalne konflikte između uključenih aktera te skriveni smisao samog medijskog teksta. Takve analize prate često neočekivane i nepoželjne intervencije u prostor grada koje izazivaju neodobranje određenih aktera spram djelovanja drugih, te se iz analize diskursa daje iščitati njihov neravnopravan odnos. Fairclough i Wodak, (1997.: 258) drže da „diskurzivne prakse mogu imati velike ideološke posljedice, odnosno mogu pomoći proizvesti i reproducirati nejednake odnose moći između, primjerice, društvenih klasa, žena i muškaraca, etničkih i kulturnih manjina koje predstavljaju njihov određeni položaj“. Također se takvom analizom ulazi u tzv. kontekstualizaciju problema koji se analizira, a otkrivanjem konteksta dolazi se do same srži problema.

3.2. Zagrebački slučajevi – „Čuvamo naš park“ i „Vratite magnoliju“

U analizi diskursa o zagrebačkim slučajevima koristilo se članke iz digitalnih medija (internetskih portala) koji su ih pratili. Za prvi je slučaj čuvanja parka na Savici pronađen velik broj digitalnih članaka, sakupljenih kako na stranici inicijative Čuvamo naš park (<http://www.cuvamonaspark.com>) tako i na drugim internetskim izvorima različitih ideoloških usmjerenja (Novi list, H-alter, 24sata, Jutarnji list, Vizkultura, Zagreb Online, tportal) i podjednako izdvojenih kako bi se održala objektivnost i neovisnost praćenja njihovog sadržaja. Za analizu je izabrano i prikazano 12 članaka od početka do kraja praćenja tog slučaja (od 2013. do 2019. godine), pri čemu su osmišljene kategorijalne sheme (Potter, 2008.) u koje je analiza podijeljena. Inače, tu građansku inicijativu osnovali su sami stanari Savice kako bi sačuvali zelenu površinu u naselju jer je s obzirom na velik broj novosagrađenih stanova u zadnjih nekoliko godina osjetan manjak javnih i zelenih prostora.⁷ I za drugi je slučaj, pod nazivom Vratite magnoliju⁸, analiziran veći broj digitalnih članaka također s različitih internetskih portala (Jutarnji

⁷ Stanari i sami navode kako „svrha ove stranice i cijele inicijative građana T. Savice nije zabrana gradnje vjerskog objekta, nego iskazivanje zajedničke želje da prostor parka postane i ostane isključivo zelena zona bez mogućnosti gradnje na radost svih nas a posebno djece“ (<http://www.cuvamonaspark.com/2013/04/o-inicijativi.html>).

⁸ Inače, inicijativu Vratite magnoliju čine Hrvatsko društvo krajobraznih arhitekata, inicijativa A kad će park, Pravo na grad, predstavnici arhitektonske struke, Sindikat biciklista, stanari Trga žrtava fašizma, Zelena akcija i IPOSTOZAGRAD. Podupiratelji inicijative: Savica ZA Park, inicijativa Samoborček i inicijativa Spasimo potok Črnomerec (<https://www.facebook.com/vratitemagnoliju/>).

list, tportal, www.express.hr, www.globalnovine.eu, www.zelena-akcija.hr, www.index.hr, Večernji list, H-alter, hr.n1info.com). U analizi je predstavljeno i izabrano deset članaka iz 2018. godine odgovarajućih za tijek događaja i utjecaj pojedinih aktera kako bi se pokazao postojeći kontekst i potencijalna suprotstavljenost među njima. Kao što je i spomenuto, radilo se o nelingvističkoj analizi koja se koncentrirala na način oblikovanja moći između pojedinih aktera unutar analize kao i na ideologiju pojedinog izvora. Također se diskurs izabranih članaka u obama slučajevima nastojao povezati s danim predmetom istraživanja o konceptu urbane održivosti i očuvanja javnih prostora, odnosno uspješnosti procesa participacije koji ih direktno povezuje u tzv. civilnu lokalnu akciju i koji je dio nove urbanizacijske paradigme poboljšanja kvalitete života u gradovima danas. Rezultati tekstualne analize diskursa u obama slučajevima svrstani su u tri kategorije nazvane: *Djelovanje na javnom prostoru*; *Akteri uključeni u slučaj* i *Posljedice po javni prostor*, a za svaku od njih pronađen je odgovarajući sadržaj iz izabranih članaka, prikazan u obliku citata kojem je pridružen odgovarajući izvor i datum objave.

3.3. Analiza prvog slučaja: „Čuvamo naš park“ na Savici

1. Djelovanje na javnom prostoru:

ČLANAK: *Taj prostor je u Generalnom urbanističkom planu naznačen kao zona gradskog projekta, što znači da se na njega ne primjenjuju pravila GUP-a poput onih o izgrađenosti čestice, nego se izrađuju posebna pravila. Ona u ovom slučaju investitoru omogućuju puno više gradnje na maloj površini, gradnju daleko najveće zgrade u Zagrebu, i gradnju nadzemne garaže s obzirom da bi, kako je i sam arhitekt rekao, kopanje podzemne garaže bilo „financijsko samoubojstvo“.* **Zagreb Online**, <https://www.zagrebonline.hr/savica-ili-dubai/> – 20. 11. 2013.

ČLANAK: *Želimo rješenje problema i to na način da obje strane budu zadovoljene jer je naš park u interesu i građana vjernika koji čine velik broj potpisnika peticije, a i članova Inicijative. Stoga predlažemo da utječete da se pronađe zamjenska lokacija u naselju za gradnju crkve. Time bi se načinila višestruka korist za građane Savice: građani bi dobili crkvu, oplemenio bi se i uredio neki, sada neuređen prostor, a naš uređeni gradski park bi ostao sačuvan, a ne ukraden građanima i poklonjen za novu gradnju. Stoga Vas molimo da ne ignorirate naše pismo i da se založite za naš prijedlog i spriječite nepotrebno uništenje našeg jedinog parka.* **Novi list**, <http://www.novi-list.hr/Vijesti/Hrvatska/Crkva-zeli-graditi-u-parku-gradani-se-protive-Ne-damo-park-tu-su-nasa-djeca-napravila-prve-korake> – 30. 6. 2016.

ČLANAK: *Prema dostupnim podacima iz projekta za lokacijsku dozvolu napravljen je 3D model volumena crkve i pastoralnog centra koji izgleda doista zastrašujuće. Projekt predviđa crkvu s 420 sjedećih mjesta, stan za župnika i župnog vikara, stan za domaćicu, sobe za goste, dodatne dvije dvorane, garaže, parkiralište, blagovaonu za 30 osoba, prilaznu aleju te toranj visine 45 metara. Visina osnovnog djela kompleksa je 14 metara i zatvara pogled za prva četiri kata najbližih zgrada, a sama koncepcija projekta je takva da se veliki dio parka koji formalno nije dio kompleksa zapravo tretira kao crkveno dvorište.* **H-alter**, <http://h-alter.org/vijesti/sto-se-zapravo-pla-nira-graditi-na-tranjanskoj-savici-pravi-razmjeri-nebrige-za-stanovnike> – 19. 12. 2016.

ČLANAK: *Stanovnici Savice lani su danima spavali u parku kako bi se usprotivili 12 milijuna kuna vrijednom projektu, donesenom bez natječaja i javne rasprave, kojim je predviđeno da se više od 40 posto sadašnje površine parka pokrije betonom i plastikom, umjetnom travom i sintetskim materijalima, pri čemu bi se uklonila prirodna trava i srušila dvadesetogodišnja stabla. Nakon što su, kako kažu, dva puta obranili park od betonizacije, prvo od gradnje crkve, a zatim umjetne konstrukcije, članovi Inicijative „Čuvamo naš park“ ponovno su morali stati u obranu jedinog zelenila u naselju.* **24 sata**, <https://www.24sata.hr/news/nova-drama-na-savici-bandic-opet-zeli-betonirati-nas-park-588318> – 31. 3. 2018.

2. Akteri uključeni u slučaj:

ČLANAK: *Dakle, osim samog izbora lokacije za crkvu, u čitavoj priči problematičan je i sam GUP koji za lokaciju koja bi trebala biti isključivo parkovna (Z1) dopušta tematsku izgradnju na zelenoj površini koja je odavno definirana i zaživjela kao javni park. Na takvim lokacijama vjerskim objektima jednostavno nije mjesto i to bi trebalo na taj način i regulirati. Pitanje se može postaviti i da li je, kada i zašto prostor prenamijenjen iz Z1 u Z4? Dakako, postavlja se i pitanje zašto bi se crkva uopće gradila na gradskom zemljištu? Izgradnja crkve, naime, nije javni interes kao što bi to bila izgradnja ambulante ili škole koje su namijenjene svima.* Saša Šimpraga, arhitekt i civilni aktivist, **H-alter**, <http://www.h-alter.org/vijesti/savica-je-novo-travno> – 6. 4. 2013.

ČLANAK: *Smatramo da nije prihvatljivo da se postojeći park koristi kao područje za gradnju velikih građevina ma koje namjene. Parkovi su i ekološki i fizionomijski važni javni otvoreni gradski prostori te ih ne treba smanjivati. Posebno to nije primjereno za nametanje gradnje crkve protiv volje vjernika kojima ona mora služiti. Predlažemo da se u naselju odredi druga lokacija za gradnju te da se interesi Crkve poistovjete interesima građana. UHU je spremna pomoći u iznalaženju druge lokacije koja će odgovarati potrebama i interesima Grada, Crkve i stanovnika Trnjanske Savice.* **Podrška Udruge hrvatskih urbanista i Savica za park**, <https://www.facebook.com/savicazapark/photos/a.462421937176739/1227368630682062/?type=3&theater> – 20. 2. 2017.

ČLANAK: „Ustao sam u 6 ujutro i otišao do svog vrta na Savici. Pritom sam svratio i do parka te odlučio da nećemo graditi ništa prije izbora. Imali smo najbolju namjeru, ali pogriješili smo što nismo prvo pitali stanovnike“ – rekao je Bandić. Pozvao je građane Savice da prestanu s dežurstvom kraj parka te najavio da će poslije izbora pokrenuti projekt za uređenje parka te da će svim građanima Savice na kućne adrese doći upitnik na kojemu će se izjasniti žele li park ili ne. Ipak, rekao je kako će se u blizini otvoriti novi park, ali za pse. **Jutarnji list**, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/gradonacelnik-bandic-na-predstavljanju-svoje-izborne-liste-pogrijesio-sam-s-parkom-na-savici-trebali-smo-prvo-pitati-stanovnike/6017963/> – 7. 5. 2017.

ČLANAK: „Sad očekujemo i da se uklone table o gradnji te da se park vrati u prvobitno stanje. Kad se ispune i ti uvjeti možemo pokrenuti javnu raspravu o parku. Nadamo se da će se novac koji je bio namijenjen za uređenje parka iskoristiti za prave i urgentne probleme našeg kvarta. Prije svega, želimo da se zamijeni azbestni krov na osnovnoj školi koji ugrožava zdravlje djece te da se škola obnovi“, rekla je Nevenka Trumbetaš Bakić iz inicijative Čuvamo naš park. **Jutarnji list**, <https://100posto.jutarnji.hr/news/gradani-vise-ne-dezuraju-u-parku-na-savici-uklonjena-je-ograda-za-radove> – 27. 5. 2017.

ČLANAK: Mjesni odbor ponovno je raspravljao o uređenju parka. Međutim, umjesto da poslušaju prijedloge građana, **predsjednik mjesnog odbora Ante Gracin (HDZ) članovima odbora predložio je da usvoje zaključak da se na javnu raspravu stavi gotov projekt uređenja parka.** [...] Gradska uprava pokušala je nametnuti takozvanu javnu raspravu koja to u stvari nije. Da nije bilo građana, to bi se vjerojatno i dogodilo. Podsjećam da je Vijeće gradske četvrti Trnje već donijelo zaključak koji propisuje pravilnu proceduru vezanu za uređenje parka. Oko te procedure nema kompromisa i vjerujemo da će vijećnici Mjesnog odbora shvatiti važnost demokratskog procesa u odlučivanju i na sljedećoj sjednici donijeti zaključak identičan onom koje je donijelo Vijeće gradske četvrti - kaže stanovnik Savice. **24 sata**, <https://www.24sata.hr/news/nova-drama-na-savici-bandic-opet-zeli-betonirati-nas-park-588318> – 31. 08. 2018.

ČLANAK: U izmjenama GUP-a koje gradonačelnik nasilno i agresivno gura zadnjih nekoliko mjeseci već je upisana izmjena dijela zone Chromos-Savica iz planske oznake R1, sport s gradnjom, u oznaku Z4, javna gradska površina – tematska zona. Načelno na takvoj površini nije moguća gradnja, ali za prostor Trnjanske Savice GUP predviđa iznimku prema kojoj se baš tu graditi ipak može. [...] Snažnoj mobilizaciji i revoltu stanovnika Savice zbog gradnje u parku jako je doprinijelo to što je planirana crkva bila ogromna, s čak 400 sjedećih mjesta i s čitavim nizom dodatnih sadržaja kao što su garaže, stanovi za župnika, vikara i domaćicu, blagovaonica za 30 ljudi. Bojim se da će gradnja na novoj lokaciji biti još i veća, jer se u posljednje vrijeme u crkvenim krugovima više ne govori o crkvi posvećenj Stepincu, već o svetištu. Ako se krene u

smjeru hodočasničkog turizma, to znači potencijalnu gradnju hotela i poslovnih sadržaja koji bi se vremenom mogli širiti i dalje i dovesti do potpunog ukinuća sportsko-rekreacijske zone, tim više što Grad nije izgradio ništa od sportskih sadržaja planiranih natječajem. **Vizkultura**, intervju s arhitekticom Suzanom Dobrić Žajom, <https://vizkultura.hr/intervju-suzana-dobric-zaja/> – 22. 10. 2019.

3. Posljedice po javni prostor:

ČLANAK: *Javni prostor, javni parkovi ne smiju imati alternativu. Građani Savice uvjeravaju me da nitko nije protiv gradnje crkve, ovdje je riječ o vjernicima koji samo žele da se crkva gradi na građevinskom zemljištu kojeg ima u kvartu. Nema nikakvog smisla da se nešto gradi na već uređenom dječjem igralištu, pored za to predviđenih parcela koje zjape prazne.* **tportal**, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/bandic-crkve-na-savici-ce-biti-a-svi-ce-biti-zadovoljni-20130527> – 27. 5. 2013.

ČLANAK: *Po projektnoj dokumentaciji, ukupna površina izbetonirana za potrebe crkve (pristupni trg, staze, parkiralište) iznosi 24%. Dakle, crkva zaposjeda četvrtinu parka, a udio zelenila smanjuje se za 22%. Čuvamo naš park,* <http://www.cuvamonaspark.com/2016/07/planirana-betonizacija-cetvrtine-parka.html> – 13. 6. 2016.

Slika 1.

Transparenti na prosvjedima: „Čuvamo naš park“ i „Djeca, a ne beton u park“

Izvor: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/stanovnici-savice-opet-u-prosvjedu-zbog-parka-20170420>

Slika 2.

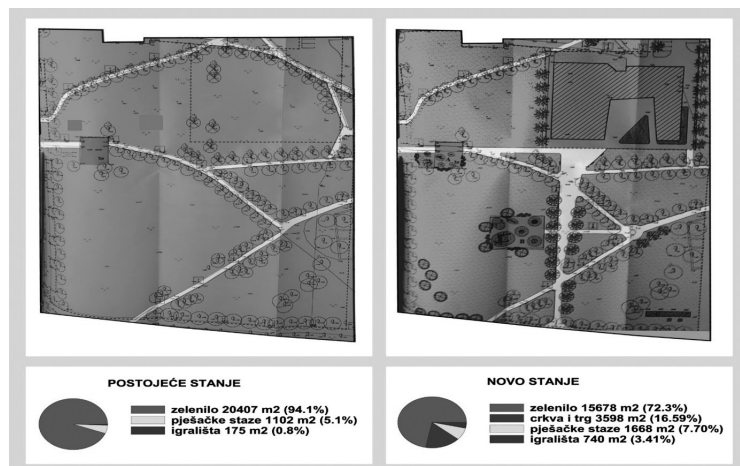
Protest članova inicijative Čuvamo naš park kroz izravno obraćanje gradonačelniku Milanu Bandiću

Izvor: <http://www.cuvamonaspark.com/2016/12/sto-se-zapravo-planira-graditi-na.html>

Slika 3.

Usporedba sadašnjeg i novog stanja javnih prostora u slučaju realizacije projekta

Izvor: <http://www.cuvamonaspark.com/2016/07/planirana-betonizacija-cetvrtine-parka.html>

Tekstualna analiza diskursa: Kroz dinamiku analiziranih odnosa u analizi diskursa ističe se kako se slučaj razvijao i kakve su bile reakcije stanovnika na planove gradnje i izmjenu izgleda parka (slike 1 – 3). Kroz dugogodišnji razvoj slučaja može se vidjeti i da su se naponi za obranu parka kroz vrijeme mijenjali. Na početku je to bio otpor prema gradnji crkve, zatim otpor prema betonizaciji parka te na kraju i prema potencijalnoj gradnji tzv. rekreacijskog centra u prostoru parka. Članovi inicijative Čuvamo

naš park i ostali civilni akteri tražili su rješenja kojima bi obje podijeljene strane bile zadovoljne, s jedne strane Grad i Crkva, koji traže gradnju crkve, te s druge strane stanovnici Savice, drugi civilni akteri pripadnici civilnih organizacija (NVO) i stručnjaci, koji žele da se park u cijelosti sačuva. Stanovnike, iako homogeno predstavljaju svoje interese, predstavljaju različite skupine, među kojima se prvo ističe inicijativa Čuvamo naš park, zatim stanari vjernici koji također podržavaju inicijativu i ne žele rušenje parka i igrališta, već gradnju crkve na građevinskom zemljištu, za koje smatraju da ga ima dovoljno i izvan njih, te stanari korisnici okolnih urbanih vrtova,⁹ koji su željeli da im vrtovi također ostanu netaknuti. Osjećali su kroz uzurpaciju parka prijatnu i svojim divljim vrtovima, te su tražili da ostanu na postojećoj lokaciji, a ne organizirani prema gradskom modelu urbanih vrtova (Gulin Zrnić i Rubić, 2018.: 170). Svi su oni zajedno primarno udruženi u interesu obrane parka i iako imaju svoje dodatne interese u obrani divljih vrtova, kao najbolje rješenje vide da Grad ponudi zamjensku lokaciju za izgradnju crkve. I stanari i pripadnici civilnih organizacija ne odustaju od akcija protiv gradskih odluka o gradnji crkve u postojećem parku jer je megalomanski zamišljena i po njima potpuno neprihvatljiva za stambeno naselje. Stoga su se i odlučili na vrlo radikalne mjere cjelodnevnog dežuranja i spavanja u parku. Time su vlastitim životima čuvali prostor parka u slučaju dolaska bagera kojima im se prijetilo. Zbog zaista čvrste namjere obrane parka u 2017. godini uklonjena je ograda koja je označavala potencijalno područje uređivanja parka, što je i bio prvi zahtjev samih stanovnika. Tek su tada stanovnici prestali dežurati u parku. I gradonačelnik Milan Bandić u to vrijeme izjavljuje kako prestaje s gradnjom i da će nakon izbora građanima ponuditi projekt za uređenje parka, čime ostavlja dojam da se odustaje od daljnjih intervencija. Projekt je ubrzo i ukinut kada je Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, mjerodavno za odlučivanje o lokacijskoj dozvoli, odbilo tu dozvolu izdati. Ministarstvo je u drugostupanjskom postupku poništilo lokacijsku dozvolu za izgradnju crkve i pastoralnog centra u parku, odnosno u upravnom postupku dokazano je da je dozvola izdana protivno zakonu. U ovom je slučaju problematična i uloga GUP-a, u kojem se za lokaciju koja bi trebala biti isključivo parkovna (Z1) dopušta tematska izgradnja na zelenoj površini, čime se otvara mogućnost prenamjeni i na gotovo identičan način dopušta komercijalizacija još jedne atraktivne javne lokacije u gradu. Kroz članke vezane uz posljedice po javni prostor može se vidjeti kako se po projektnoj dokumentaciji planira smanjenje udjela zelenila kao i da ukupna površina izbetonirana za potrebe crkve (pristupni trg, staze, parkiralište) iznosi 24%, s tim da je projektom dokumentacijom eksplicitno navedeno rušenje 24 stabla, što zbog izgradnje crkve, što zbog izgradnje pristupne aleje. Nije uloženi ni najmanji napor da se projekt prilagodi kako bi se barem

⁹ Uz inicijativu Čuvamo naš park bili su i lokalni urbani vrtlari iz vrtova na Savici, koji su pripojeni Gradskim urbanim vrtovima prema odluci „gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića, 4. travnja 2013. koji je donio Zaključak o provođenju projekta 'Gradski vrtovi' kojim se pokreće uređenje i opremanje obradivog zemljišta u vlasništvu Grada Zagreba radi davanja dijela obradivog zemljišta na korištenje građanima Grada Zagreba u svrhu proizvodnje hrane (povrće i jagodasto voće), začinskog bilja i cvijeća za vlastite potrebe“ (<https://www.zagreb.hr/o-projektu/84060>). Od te odluke tzv. divlji urbani vrtovi u Zagrebu postoje paralelno s novim legaliziranim vrtovima.

dio stabala sačuvao. Stoga je evidentno da bi posljedice po javni prostor bile negativne budući da bi velik dio javnog prostora (parka) bio oduzet za potrebe izgradnje crkve.

Već sljedeće, 2018. godine stanovnicima ponovno prijeti tzv. betonizacija parka, te oni ponovno staju u obranu „jedinog zelenila u naselju“. U tom dugogodišnjem naporu stanara vrlo su im angažirano pomagali mnogi stručni akteri, kao što su Društvo arhitekata Zagreba i Udruženje hrvatskih urbanista, koji su isticali važnost očuvanja javnog prostora kao i zakonske pristupe planiranju, kojih u ovom slučaju nije bilo kao ni provedbe građanske participacije. Gradnja crkve u ovom slučaju nije većinski javni interes i ne smije se nametati kao takav bez uvida u javno mišljenje svih stanara naselja. Stručni akteri stoga naglašavaju kako je nužno provesti participativni proces i uvažiti mišljenje koje će iz njega proizići. Ovdje se može istaknuti i kako je u ovaj slučaj uključena većina različitih urbanih aktera, civilnih, profesionalnih i političkih (Bassand, 2001.) te su svi zajedno na poprištu tzv. urbane borbe. Bez obzira na ponekad prisutnu dvojnost njihovih uloga izražena je i vrlo jaka polariziranost na one koji podržavaju stanare i koji su u većini i na one koji su na strani Grada i crkve i koji su u manjini. Strana koja gradnju podržava često koristi manipulativne strategije u govoru ističući da je, primjerice, zemljište crkveno i da zelena površina nije park, a sve kako bi se projekt što lakše ostvario. U tom je smislu važno istaknuti i ulogu svećenika, koji djeluje kao akter iz svoje profesije, ali i kao građanin, u ovom slučaju vjernik, i koji bezuvjetno zahtijeva gradnju crkve i podržava realizaciju projekta koristeći se strategijom pozivanja na vjerske osjećaje i potrebe. Stanari i civilni akteri (nevladine organizacije kao što je Zelena akcija) s druge strane homogeno ukazuju na propuste gradskih institucija u procesu informiranja o samom projektu te naglašavaju kako nisu bili pravovremeno obaviješteni o svim fazama i planovima vezanima uz projekt, u čemu također vide namjerne i manipulativne radnje gradskih institucija i gradonačelnika samog te upozoravaju na još neke vrlo važne svakodnevne potrebe stanara u naselju, kao što je uređenje škole koja je u vrlo zapuštenom i derutnom stanju, čak opasnom po zdravlje djece jer još nije uklonjen azbestni krov, a o čemu se gotovo ne govori. Stoga se u slučaju Savice civilne aktere, stanare i civilne organizacije i pored njihovih različitih interesa može promatrati kao homogenu cjelinu koja je nedvosmisleno stala u obranu javnih interesa zahtijevajući prekid gradnje i obranu parka. I unutar same inicijative Čuvamo naš park nije bilo raskola te su se ideje, kao i akcije, otpočetak do kraja provodile zajednički osmišljeno naglašavajući kako nisu protiv same gradnje crkve, ali jesu protiv izabrane lokacije za gradnju.

Politički akteri u ovom slučaju, ponajprije gradonačelnik Bandić i predstavnici gradskih ureda te mjesnog odbora, imaju dijelom podijeljen stav prema projektu, od potpunog podržavanja izgradnje na početku slučaja preko odustajanja od gradnje i ponovnog podržavanja projekta, koje se intenzivira od 2018. godine. Zanimljivo je za analizu spomenuti da je predstavnik mjesnog odbora, inače iz stranke HDZ, predložio da se usvoji zaključak da se na javnu raspravu stavi gotov projekt uređenja parka, što je izazvalo revolt Vijeća gradske četvrti Trnje, koje traži da mjesni odbor mora donijeti zaključak identičan zaključcima Vijeća, a ne suprotno njemu. Tako su konflikti posto-

jali već na nižim razinama političke lokalne vlasti, putem kojih se pokušalo manipulirati institucijom javne rasprave te interese manjinske grupe bliske vodstvu mjesnog odbora predstaviti kao javne interese. S druge strane većina je političkih institucija i aktera u većini članaka predstavljena institucijom gradonačelnika samog te se diskurs s političkim značenjem iščitava uglavnom iz njegovih izjava. Važno je za analizu spomenuti kako je gradonačelnik u jednom periodu priznao vlastitu pogrešku te istaknuo kako je bilo pogrešno ne uključiti stanovnike u donošenje odluke. No ubrzo nakon toga, od kraja 2018. godine, dolazi opet do preokreta u korist planiranim investicijama. Može se pretpostavljati i kako je gradonačelnikovo priznanje pogreške bilo prvenstveno uvjetovano tadašnjim skorašnjim izborima i da je plod govorne strategije kojom se podilazi javnosti. Ta strateška metoda pokušaja mijenjanja mišljenja drugih zbog vlastitih interesa (Van Dijk, 2006.) također je jedna od važnih metoda manipulacije govorom i vidljiva je u slučaju. No bez obzira na svojevrsnu manipulaciju situacijom može se kroz gradonačelnikovo priznanje i popuštanje iščitati i da se otvara prostor drugačijim položajima moći među postojećim suprotstavljenim akterima i da civilni utjecaj postaje jači te pritišće politiku prema drugačijim odlukama. Civilni su akteri ipak svojim djelovanjem potakli neke promjene u funkcioniranju urbane politike, čemu je dokaz da se konkretna gradnja crkve u parku još uvijek nakon devet godina nije dogodila. Takvu civilnu akciju ujedno možemo promatrati i kao društveni pokret prema Castellsu, za kojeg je bez obzira na postignuća pokreta samo njegovo postojanje proizvelo smisao ne samo za njegove sudionike već i za čitavu zajednicu, i to u lokalnom pamćenju zajednice. Castells smatra kako stvaranje tog smisla čini kroz cijelu povijest ključni sastojak gradova (2002.: 69), a upravo taj ključni sastojak, može se primijetiti, postoji i ovom slučaju. Iako civilne aktere posebno zabrinjava neizvjesna situacija koja se dodatno intenzivira od 2018. godine, takvo se stanje prolongiralo i početkom 2020. godine jer su se mnogi gradski projekti, među kojima i ovaj, kroz prihvaćanje GUP-a nastojali oživjeti i finalizirati. Plan gradnje koji se u 2019. godini pojavljuje u medijima čini se još ambicioznije zamišljen, i kako naglašavaju pojedini stručnjaci upoznati sa slučajem, projekt je nadišao svoju prvotnu ideju te postao još veća prijetnja parku i javnim prostorima naselja Savica. Govori se o gradnji svetišta posvećenog A. Stepincu te mogućnosti razvoja hodočasničkog turizma, što znači potencijalnu gradnju hotela i poslovnih sadržaja i potpunog ukinuća sportsko-rekreativne zone, čime se slučaj dodatno ostavlja otvorenim i nedefiniranim.

Takav se diskurs može povezati s dominacijom političke moći, koja je prema Van Dijk (1993.) društvena, politička i kulturna organizacija dominacije te implicira hijerarhiju moći: pojedini članovi dominantne grupe imaju posebnu ulogu u planiranju, donošenju odluka i kontroli nad procesima stvaranja (jačanja) moći. To su tzv. elite moći (engl. *power elites*), a u istraživanom je slučaju riječ o vrlo jakim političkim elitama, gradonačelniku i gradskim institucijama te vrlo jako izraženoj hijerarhizaciji moći u zagrebačkom prostoru. To je dodatno naglašeno na način da se svi poslovi vezani uz upravljanje gradom vezuju direktno i gotovo isključivo uz gradonačelnika samog, što je svakako vrlo simptomatično, i kroz proces trajanja ovog slučaja prikazuje ga se

kao novi tip aktera koji je vrlo utjecajan i prisutan u javnom medijskom prostoru te proizlazi iz samog postsocijalističkog urbanog konteksta. U slučaju parka raspodjela moći učinjena je već na samom početku, pri čemu se stanovnike pokušalo potpuno marginalizirati da bi se politička moć i odluka smatrali jedinicima mjerodavnima. No takva jednostavna pozicioniranost suprotstavljenih aktera pokazala se pogrešnom političkom strategijom. Političke elite nisu očekivale tako značajan i dugotrajan građanski otpor¹⁰, što je zasigurno utjecalo na odgađanje određenih političkih odluka.

3.4. Analiza drugog slučaja – „Vratite magnoliju“ i obnova Meštrovićevog paviljona

1. Djelovanje na javnom prostoru:

ČLANAK: *Inicijativa je zatražila hitnu obustavu radova, detaljno predstavljanje projekta i široku javnu raspravu te izmjenu projekta s ciljem zaštite zdravog biljnog fonda i cjelokupnog prostora oko paviljona. Postojeći fond stabala i grmova daje posebnu vrijednost tom prostoru i to posebno s ambijentalnog i javnozdravstvenog aspekta jer se radi o jednom izuzetno prometnom mjestu.* www.zelena-akcija.hr, https://zelenaakcija.hr/hr/kampanje/aktualne_kampanje/vratite_magnoliju/inicijativa_vratite_magnoliju_gradani_i_struka_kazu_stop_devastaciji_i_nepromisljenom_upravljanju_javnim_prostorom – 28. 3. 2018.

ČLANAK: *Nakon više dopisa raznih stručnih i društvenih aktera i dogadjanja na samom terenu, gdje gradska uprava unatoč svim utemeljenim argumentima nastavlja s djelovanjem koje je počelo nagrizati i sam osnovni koncept zaštićenog kulturnog dobra (uklanjanje izvorne građe) Predsjedništvo UHA-e smatra da je situacija prešla granicu unutar koje reakcija ima određeni stručni standard stoga je u glavnom fokusu ovog priopćenja politički problem koji uvjetuje glubo izvođenje radova.* **tportal**, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/arhitekti-napali-bandica-zbog-devastacije-mestrovicewa-paviljona-foto-20180509> – 9. 5. 2018.

2. Akteri uključeni u slučaj:

ČLANAK: „Što se tiče uključivanja stručnjaka u izradu projekta, napominjemo da je projekt krajobraznog uređenja zelenih površina izradio Zagrebački holding, podružnica Zrinjevac kao meritorno tijelo za uređenje zelenih površina Grada Zagreba“, *istaknuo je Dinko Bilić, pročelnik Gradskog ureda za prostorno uređenje,*

¹⁰ Mora se spomenuti i kako je u zadnjih nekoliko mjeseci, od kraja 2019. do početka 2020. g., organizirano nekoliko građanskih prosvjeda upućenih ciljano protiv gradonačelnika i njegova vođenja grada te na potrebu njegova rušenja s funkcije gradonačelnika. Prosvjede su organizirali inicijativa Zagreb te zove, udruga Siget, Zelena akcija i Pravo na grad.

izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet. www.globalnovine.eu, <https://www.globalnovine.eu/kultura/vratite-magnoliju-udruge-i-gradani-ustali-protiv-radova-na-trgu-zrtava-fasizma/> – 28. 6. 2018.

ČLANAK: *Iz inicijative „Vratite magnoliju“ se pitaju kakvi to stručnjaci rade u gradskom komunalnom poduzeću koje održava sve zelene površine u gradu Zagrebu kada se na jednom od najljepših gradskih trgova razboljelo baš svo zelenilo, ukupno 22 stabla i 20 grmašica, od kojih je jedna bila zaštićena i posebno vrijedna konopljika.* **Večernji list**, <https://www.vecernji.hr/zagreb/na-trgu-zrtava-fasizma-srusena-jos-dva-stabla-navodno-su-bila-bolesna-1269841> – 14. 9. 2018.

ČLANAK: *Najveći je problem što se i ovaj put cijeli projekt, kao i niz gradskih projekata u posljednjih 20-ak godina, pojavio i obavio bez javne rasprave i bez stručne javnosti. Stoga je svaka kritika sad zakašnjela. Nakon svega, treba se obratiti onima koji su poslove dogovorili i koji već godinama imaju skandalozan odnos prema struci.* **www.express.hr**, <https://www.express.hr/top-news/obiteljasi-cekaju-konacni-odgovor-ali-cini-se-da-su-varali-18013> – 14. 10. 2018.

ČLANAK: *Ministarstvo kulture načelno podržava obnovu koju provodi Grad, predloženo je hortikulturno i parterno rješenje kojim se uređenje okoliša Paviljona privodi izvornoj autorskoj zamisli.* **Jutarnji list**, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/ministarstvo-kulture-podrzavamo-obnovu-ali-i-nas-zanima-zasto-se-mijenja-kamen-za-stube/7384011/> – 22. 5. 2018.

ČLANAK: *Gradonačelnik Bandić prijavljen je zbog osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo protiv službene dužnosti zlouporabom položaja i ovlasti, kazneno djelo nezakonitog pogodovanja te kazneno djelo oštećenja kulturnog dobra, a pročelnik Silvije Novak zbog osnovane sumnje počinjenja kaznenog djela protiv službene dužnosti zlouporabom položaja i ovlasti, te kaznenog djela oštećenja kulturnog dobra, priopćeno je.* **hr.n1info.com**, <http://hr.n1info.com/Vijesti/a306179/Inicijativa-Vratite-magnoliju-kazneno-prijavila-Bandica.html> – 30. 5. 2018.

ČLANAK: *Nakon što je na sudu oslobođen optužbi, Bandić je odjenuo zeleno odijelo kakvo nose radnici Zrinjevca te krenuo u košnju trave oko Džamije. Tamo su ga dočekali i prosvjednici. Bilo je i naguravanja. Bandić je košnjom trave na sjeveroistočnom travnjaku Meštrovićeva paviljona obilježio završetak radova na preuređenju Trga žrtava fašizma, uz prosvjede građana koji su zahtijevali njegovu ostavku. Bandić je na Trg žrtava došao odjeven u odoru Zrinjevca te je odmah krenuo kositi travu, što je praćeno burnom reakcijom okupljenih 30-ak prosvjednika, koji su uz transparent „Vratite magnoliju!“ zvižducima i sirenama pratili njegov dolazak i glasno zahtijevali njegovu ostavku.* **www.index.hr**, <https://www.index.hr/vijesti/clanak/video-bandic-kosio-travu-kod-dzamije-docekali-ga-i-prosvjednici/2031559.aspx> – 19. 10. 2018.

3. Posljedice po javni prostor:

ČLANAK: Jučer je inicijativa Vratite magnoliju izvela akciju na Trgu Žrtava fašizma i postavljanjem transparenta Totalna prevara iznova upozorila na neprihvatljivu devastaciju trga i nepoštivanja zakona i procedure pri uređivanju zaštićenih kulturnih dobara u gradu. Ogoljen, sterilan i bez duše – tako danas izgleda ovaj trg, nekad jedan od najljepših u Zagrebu. Ravne staze koje nikuda ne vode, trg bez ijedne klupe i šarena svjetla uvreda su i Meštroviću i svim građanima Zagreba. Nažalost, gotovo svaka intervencija na zagrebačkim trgovima i parkovima zadnjih godina bila je korak unazad, gdje se javni prostor zaobilaznjem procedure, lošim rješenjima i zagovaranjem netransparentnih, nejasnih interesa zapravo malo po malo oduzima građanima. www.zelena-akcija.hr, https://zelenaakcija.hr/hr/programi/zeleni_telefon/inicijativa_vratite_magnoliju_ne_odustajemo_od_svog_grada – 3. 10. 2018.

ČLANAK: U svakom uređenom europskom gradu nakon ovakve devastacije i tolikih nepravilnosti, gradonačelnik i odgovorne osobe podnijeli bi ostavku, a pravosudne institucije pokrenule bi hitnu i temeljitu istragu i sankcionirale sve odgovorne. Zahtijevamo stoga ostavke gradonačelnika i Pročelnika Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode. Kako je protiv njih u okviru ove kampanje podnesena i kaznena prijava zbog zlouporabe položaja i oštećenja zaštićenog kulturnog dobra, od odgovornih institucija zahtijevamo brzu i temeljitu istragu. **H-alter**, <https://www.h-alter.org/vijesti/devastacija-trga-zrtava-fasizma-završena-imam-jos-jedan-mrtav-trg> – 3. 10. 2018.

Slike 1 – 4. Primjer civilne inicijative „Vratite magnoliju“ – protesti i finalni izgled Trga

Slika 1.

Slika 2.

Slika 3.

Slika 4.

Izvor za gornje slike: <https://www.google.com>

Tekstualna analiza diskursa: Slučaj „Vratite magnoliju“, koji se može pratiti i kroz priložene slike (1 – 4), prikazuje kako je tekao proces obnove uz Meštrovićev paviljon te reakcije svih uključenih strana. Od početka radova, krajem 2017., a posebno tijekom 2018. godine, organizirane su demonstracije građana kroz inicijativu Vratite magnoliju zajedno s organizacijama Zelena akcija i Pravo na grad te stručnim (krajobrazni arhitekti, arhitektonske i druge struke) i drugim civilnim akterima. Ta je inicijativa zapravo predstavila na ovom slučaju snažnu vezu tih dvaju tipova aktera udruženih u zajedničku civilno-stručnu inicijativu i vrlo aktivno kroz više mjeseci upozoravala na sporne radove na Trgu žrtava fašizma te na radikalnu promjenu koju gradski uredi (Zagrebački holding, podružnica Zrinjevac kao tijelo za uređenje zelenih površina Grada Zagreba i Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet) planiraju provesti na mjestu samog trga i njegove okolne zelene površine. Sječa svih vrsta nekada postojećeg zelenila uz paviljon, a naročito stabla magnolije, od početka je slučaja stvorila izrazito burnu situaciju, koja se nije stišala do samoga kraja. Inicijativa je uz pomoć stručnjaka i drugih civilnih aktera te građana otvoreno optuživala gradonačelnika Bandića, kao najodgovornijeg, za zlouporabu položaja i ovlasti te forsiranje političke moći nad procesom revitalizacije zgrade. I u ovom se slučaju politički diskurs vezuje uz osobu samog gradonačelnika Bandića, koji smatra da predstavlja grad i njegove interese. Prema njemu, sve je izvedeno regularno i po zakonu te pravilima struke, dok građani ne shvaćaju važnost te intervencije. U suprotnosti s njegovim viđenjem, civilni akteri pak ne vide politički angažman kao stručno i demokratski vođen proces, već naglašavaju kako zgrada paviljona i okolni prostor prvenstveno trebaju služiti javnoj i kulturnoj svrsi, koje su se u obnovi većinom izgubile. Posebno je važno naglasiti kako gradske institucije ne zanima što građani žele i kako je jedini vid komunikacije između građana i institucija putem protesta. Većina građana, stanara te drugih civilnih i stručnih aktera obnovu ne podržavaju jer smatraju da bi se direktno ugrozio dosadašnji izgled tog prostora te tzv. Pješački centar izvrsnosti koji ističu kao važan argument obrane. Tijekom 2018. godine članovi inicijative odlučuju se na tužbu protiv čelnika grada, gradonačelnika Bandića i pročelnika Ureda za zaštitu spomenika, Silvija Novaka. No bez obzira na nezadovoljstvo građana i stručnjaka gradonačelnik i gradski uredi vrlo otvoreno podržavaju obnovu. Prilikom javnog istupa na kraju uređenja trga sam gradonačelnik obukao je odijelo radnika Zrinjevca i kosio travu kako bi naglasio dobre namjere i postavljanje prirodne trave koja će stajati uz obnovljeni paviljon. Time je dodatno podigao tenzije, te su ga revoltirani građani tražili da podnese ostavku. U listopadu 2018. godine, kada su radovi na trgu bili gotovo realizirani, inicijativa je izvela i novu akciju, koju su nazvali „Totalna prevara“ te su postavili transparent na zgradu paviljona. To je bila civilna reakcija na odluke političke gradske elite, koja je unatoč svemu pokazala snagu svoje moći i pripadnost tzv. eliti moći (Van Dijk, 1993.) te provela planiranu obnovu paviljona u djelo. Ta se snaga moći može iščitati i u oslobođenju gradonačelnika od svih optužbi, a koje su podnijeli članovi inicijative u suradnji s dijelom stručnih aktera uključenih u slučaj. Struka je u ovom slučaju bila vrlo podijeljena i dok su određeni pojedinci stručnjaci smatrali kako

je novo arhitektonsko rješenje izuzetno dobro, drugi su, među njima i neka strukovna udruženja (arhitekata, krajobraznih arhitekata, povjesničara umjetnosti i drugih), smatrali da je stari izgled prostora oko paviljona bio prihvatljiviji i bolji, odnosno da obnova nije provedena na adekvatan način. Tako je ovaj slučaj potaknuo velik broj otvorenih sukoba, koji su bez obzira na argumentaciju završili kad i finalna obnova paviljona, koja je, kako se iz analize pokazalo, završena uz manjinsku potporu, a većinsko nezadovoljstvo. Time se ovaj slučaj može vrlo dobro komparirati sa spomenutim i dobro poznatim slučajem gradnje šoping-centra na Cvjetnom trgu.

Finaliziranjem radova na toj lokaciji dalo se vidjeti kako su novoobnovljena zgrada i okolni prostor trga ostali gotovo napušteni od građana i kako ih se obnovom uspjelo „otjerati“ s nekad posjećenih stepenica i pješačke zone. Nestankom nekadašnjih klupa ugrožena je javna odlika trga kao javnog prostora te su građani spriječeni u spontanom zaustavljanju i boravku uz paviljon ili trg. Novopostavljena zabrana hodanja po zelenoj travnatoj površini također je spriječila građane da slobodno šetaju uz paviljon, kao što su to nekada često činili sa svojom djecom ili ljubimcima. Hladna i ogoljena ploha trga tako je zamijenila nekad životnu i posjećenu gradsku lokaciju. Posebno su se pokazali ugroženima mladi koji su se bavili skejtanjem na platou oko paviljona i koji su tu rado vježbali i provodili vrijeme te su nakon obnove istjerani s tog prostora. Isto tako istjerani su i šetači kućnih ljubimaca jer je sada postavljena zabrana dovodjenja pasa na novu zelenu površinu. S novim zabranama u korištenju prostora nakon revitalizacijskog procesa smanjena je socijalna i rekreacijska funkcija tog javnog prostora, čime su građani zakinuti za dotadašnji način njegove upotrebe. Nezadovoljstvo različitih tipova populacije nakon obnove i tijekom samog slučaja dovodilo je do tzv. gerilskih akcija, kojima se, primjerice, željelo pošumljavati prostor uz paviljon. Radilo se o svojevolumnom zasipanju javnih površina različitim sjemenjem, a ideja je bila masovno djelovanje na individualnoj osnovi, a ne masovno okupljanje. Time su željeli pokazati nezadovoljstvo procesom obnove provedenim od gradskih institucija, koji je za njih bio samo uklanjanje, ali ne i obnova jer su uklanjanjem magnolije, zelenila i stepenica nestale dotadašnje prihvaćene odlike tog prostora, koji je tako postao još jedan devastirani javni prostor.

4. Zaključne napomene

Iz provedenih analiza diskursa o slučajevima „Čuvamo naš park“ i „Vratite magnoliju“ može se izdvojiti velik broj sličnih uzročno-posljedičnih veza svojstvenih tom tipu analize diskursa. Naime, i u jednom i drugom slučaju civilne inicijative pokazuju snažan otpor prema odlukama gradske vlasti i vrlo su angažirane u nastojanjima da provođenje tih odluka spriječe ili da ih modificiraju prema javnom interesu. U prvom su slučaju u naselju Savica ta nastojanja čak dugogodišnja i čini se da iako nemaju dovoljno utjecaja, ipak mijenjaju smjer političkih odluka i zaustavljaju gradnju crkve. U drugom slučaju obnove Meštrovićevog paviljona kroz jednogodišnji proces obnove

pokazalo se kako se na gradske odluke nije moglo značajno utjecati. Iako je s jedne strane prisutan takav otvoreno neravnopravan položaj civilnih inicijativa i građana, prvenstveno stanara vezanih uz neposredan životni prostor, s druge strane mogu se iščitati i rezultati tih dugogodišnjih napora koji su se kroz civilne akcije odigrali i u tim slučajevima, ali i drugim civilnim akcijama tijekom zadnjeg desetljeća u Zagrebu, i koji su utjecali na osvještavanje građana o važnosti zaštite javnih interesa i građanske participacije. No bez obzira na to jačanje civilne scene i civilnog utjecaja kroz tzv. društvene pokrete još uvijek je stanje upravljanja gradom i komuniciranja s građanima na vrlo niskoj razini. To je i poražavajuće stanje u smislu političke i europske urbane kulture, u kojem se postsocijalistički kontekst nameće kao najvažniji jer se u njemu ignorira slabije aktere a i komunikacijski i participativni odnos. Nesuradnja s građanima i zaobilaženje njihovog mišljenja na navedenim su se slučajevima pokazali vrlo transparentnima. Time je Grad Zagreb kao postsocijalistički grad ostao na tzv. prvoj razini participacijskog procesa, nazvanog „manipulacija građana ili ne-participacija“ (engl. *non-participation*) (Arnstein, 1969.: 217), u kojoj ne postoji dijalog među uključenim stranama. Lokalna svijest i osiguravanje participacije smatraju se važnim faktorima koji pozitivno doprinose poboljšanju i regeneraciji bilo kojeg urbanog prostora (Elnokaly i Elseragy, 2011.). Participacija građana vrlo je važna odrednica urbane održivosti, a u kontekstu postsocijalističkog grada pokazalo se kako njegov razvoj nije usmjeren na nove i održive modele, u kojima participacija građana ima ključnu ulogu, već na daljnje jačanje centralizacije gradske vlasti i smanjenje suradnje, što pogoduje ekonomskom i komercijalnom, ali ne i javnom interesu.

Stoga je i početna hipoteza potvrđena jer se u obama slučajevima pokazalo kako nastale promjene nisu dovoljno u skladu s novim konceptom urbane održivosti i njegovim dimenzijama, naročito okolišnom i socijalnom, u smislu zaštite postojećih javnih prostora (parka i nekadašnjeg prostora uz Meštrovićev paviljon) te također u smislu sudjelovanja građana u donošenju odluka oko planiranih gradskih intervencija. Takav pristup ima za posljedicu smanjenje kvalitete života stanovnika, budući da se javni prostori kao njihov ključni element smanjuju ili destruiraju, te također izaziva određenu razinu nezadovoljstva i revolt građana prema gradskim institucijama i urbanoj politici uopće. Stoga su gledano iz perspektive urbanosociološke teorije i teorije urbanizma obilježja javnog prostora ovdje narušena i dovedena u pitanje, a prvenstveno odlike otvorenosti, spontanosti i dostupnosti prostora, odnosno njihova humana dimenzija. Ponašanje građana spram novog i hladnog te nedostupnog prostora Meštrovićevog paviljona postaje sada kratko zadržavanje ili prolaženje, ali ne i dugotrajno boravljenje na njemu, što je prije same obnove bio slučaj. Mogućnost pak da će prostor parka u naselju Savica biti značajno reduciran također je u socijalnom smislu velik potencijalni gubitak. Tako su redukcije javnih prostora i latentni konflikti među uključenim akterima glavne prepreke za primjenu novog koncepta održivosti, koji se prihvaća samo načelno, ali ne i na primjeru brojnih dobrih praksi. A ovdje navedene i analizirane primjere svakako ne možemo podvesti pod primjere dobre prakse za urbanu održivost, ali možemo pod dobre primjere civilne borbe.

Literatura

1. Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35: 4, 216-224. DOI: 10.1080/01944366908977225
2. Bassand, M. (2001). Za obnovu urbane sociologije – jedanaest teza. *Sociologija*, Vol. XLIII, br. 4. (11.2.2008.)
3. Castells, M. (2002). *Informacijsko doba: ekonomija, društvo i kultura. Moć identiteta*. Svezak II. Zagreb: Golden Marketing.
4. Collier, M.; Nedovic-Budic, Z.; Aerts, J.; Connop, S.; Foley, D.; Foley, K. et al. (2013). Transitioning to resilience and sustainability in urban communities. *Cities*, 32, 21-28. DOI: 10.1016/j.cities.2013.03.010
5. Cotter, C. (2003). Discourse and Media, in: Schiffrin, D. and Hamilton, H. (Eds.). *The Handbook of Discourse Analysis*. New York: Blackville Publishing, 155-168.
6. Čaldarović, O. and Šarinić, J. (2008). First signs of gentrification? Urban regeneration in the transitional society: the case of Croatia. *Sociologija i prostor*, 181-182: 369-381.
7. Elnokaly, A. and Elseragy, A. (2011). Sustainable Urban Regeneration of Historic City Centres: Lessons Learnt. (<http://eprints.lincoln.ac.uk/8490/1/SB2011-2%20historic%20Regeneration%20V3.pdf>).
8. Environment. European Green Capital. (<http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/winning-cities/>)
9. Fairclough, N. (1992). Discourse and Text: linguistic and intertextual analysis within discourse analysis. *Discourse and Society*, Vol. 3 (2): 193-217.
10. Fairclough, N. and Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis, in: T. van Dijk (Ed.). *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Vol. 2. London: Sage, 258-284.
11. Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington, Covelo, London: IslandPress.
12. Gulin Zrnić, V. and Rubić, T. (2018). City-making through urban gardening: public space and civic engagement in Zagreb. *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 55 (109): 159-179.
13. Hawkes, J. (2001). *The Fourth Pillar of Sustainability. Culture's Essential Role in public planning*. Cultural Development Network, Melbourne.
14. Hiremath, B. R. et al. (2013). Indicator-based urban sustainability - A review. *Energy for Sustainable Development*, Volume 17, Issue 6, 555-563.
15. Hirt, A. S. (2012). *Iron Curtains Gates, Suburbs and Privatization of Space in the Post-socialist City*. A John Wiley & Sons, Ltd., Publication.
16. Madanipour, A. (2010). Whose Public Space?, in: Madanipour, A. (Ed.). *Whose Public Space? International Case Studies in Urban Design and Development*. Routledge, USA, 237-242.
17. Pichler-Milanović, N. and Foški, M. (2015). Green Infrastructure and Urban Revitalisation in Central Europe: Meeting Environmental and Spatial Challenges in the Inner City of Ljubljana, Slovenia. *Urbani izziv*, volume 26, supplement, 2015 (special issue). DOI: 10.5379/urbani-izziv-en-2015-26-supplement-004

18. Potter, J. (2004). Discourse Analysis, in: Hardy, M. and Bryman, A. (Eds). *Handbook of Data Analysis*. London: Sage, 607-624.
19. Potter, J. (2008). Discourse Analysis, in: Given, M. Lisa (Ed.). *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Volumes 1&2, 217-222.
20. Speck, J. (2018). *Walkable City Rules. 101 Steps to Making Better Places*. Washington, Covelo, London: IslandPress.
21. Svirčić Gotovac, A. i Zlatar, J. (2008). Akteri rekonstrukcije Cvjetnoga trga u Zagrebu. *Sociologija i prostor*, 46, 179 (1): 53–76.
22. Svirčić Gotovac, A. (2009). *Utjecaj društvenih aktera na procese gentrifikacije i pauperizacije: primjer Zagreba*. Disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. 175 str.
23. Svirčić Gotovac, Anđelina (2010). Aktualni revitalizacijski i gentrifikacijski procesi na primjeru Zagreba. *Sociologija i prostor*, 48 (2): 197-221.
24. Svirčić Gotovac, A. and Kerbler, B. (2019). From post-socialist to sustainable: The city of Ljubljana. *Sustainability*, 11 (7126): 1-16.
25. Sýkora, L. and Bouzarovski, S. (2012). Multiple Transformations: Conceptualizing the Post-Communist Urban Transition. *Urban Studies*, 49: 43-60.
26. Tsenkova, S.; Nedović-Budić, Z. and Marcuse, P. (2006). The urban mosaic of post-socialist Europe, in: Tsenkova, S. and Nedović-Budić, Z. (Eds.). *The Urban Mosaic of Post-Socialist Europe. Space, Institutions and Policy*. Heidelberg: Physica-Verlag, 3-21.
27. United Nations Economic and Social Council (UNECOSOC) (2001). Implementing Agenda 21 – Report of the secretary General. New York, United Nations.
28. Van Dijk, T. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*. London: Sage Publications.
29. Van Dijk, T. (2006). Discourse and manipulation. *Discourse & Society*, Vol 17 (3): 359-383.
30. Zakon o prostornom uređenju (2019). Hrvatski Sabor, Zagreb: *Narodne novine*.
31. Zlatar, J. (2014). *Urbane transformacije suvremenog Zagreba. Sociološka analiza*. Zagreb: Plejada i Institut za društvena istraživanja.
32. Zlatar Gamberožić, J. (2019). Revitalization path of urban centres: tentative observational comparison of two cities; Ljubljana and Zagreb. *Družboslovne razprave*, 90: 83-104.
33. Vallega, A. (2007). The role of culture on island sustainable development. *Ocean and Coastal Management*, 50 (5-6): 279-300.
34. World Commission on Environmental and Development (1987). *Our common Future*. Oxford: Oxford University Press.

Internetski izvori:

1. <http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/winning-cities/2016-ljubljana/>
2. <http://h-alter.org/vijesti/sto-se-zapravo-planira-graditi-na-tranjanskoj-savici-pravi-razmjeri-nebrige-za-stanovnike> (pregledano 16.11.2019)
3. <http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Crkva-zeli-graditi-u-parku-gradani-se-protive-Ne-damo-park-tu-su-nasa-djeca-napravila-prve-korake!> (pregledano 15.11.2019)
4. <https://100posto.jutarnji.hr/news/gradani-vise-ne-dezuraju-u-parku-na-savici-uklonjena-je-ograda-za-radove> (pregledano 17.11.2019)
5. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/stanovnici-savice-opet-u-prosvjedu-zbog-parka-20170420> (pregledano 17.11.2019)
6. <https://www.24sata.hr/news/nova-drama-na-savici-bandic-opet-zeli-betonirati-nas-park-588318> (pregledano 17.11.2019)
7. <http://www.cuvamonaspark.com/2016/12/sto-se-zapravo-planira-graditi-na.html>
8. <https://100posto.jutarnji.hr/news/gradani-vise-ne-dezuraju-u-parku-na-savici-uklonjena-je-ograda-za-radove> (pregledano 16.11.2019)
9. <http://www.cuvamonaspark.com/2016/12/sto-se-zapravo-planira-graditi-na.html> (pregledano 16.11.2019)
10. <http://www.h-alter.org/vijesti/savica-je-novo-travno>
11. <https://www.facebook.com/savicazapark/photos/a.462421937176739/1227368630682062/?type=3&theater>
12. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/gradonacelnik-bandic-na-predstavljanju-svoje-izborne-liste-pogriješio-sam-s-parkom-na-savici-trebali-smo-prvo-pitati-stanovnike/6017963/>
13. [https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/bandic-crkve-na-savici-ce-bitu-a-svi-ce-bitu-zadovoljni-20130527](https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/bandic-crkve-na-savici-ce-biti-a-svi-ce-bitu-zadovoljni-20130527)
14. <http://www.cuvamonaspark.com/2016/07/planirana-betonizacija-cetvrtine-parka.html>
15. <http://www.cuvamonaspark.com/2016/07/planirana-betonizacija-cetvrtine-parka.html>
16. https://www.google.com/search?q=vratite+magnoliju&sxsrf=ACYBGNRqITvm5lvbuIR7JsAwHJ4S1f3lxw:1571133762179&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=AumUltiMowjs-M%253A%252CVnEvQuz9O-8qvBM%252C&&vet=1&usg=AI4-kQEhdnRcc2TDL_dzkgbPsiKD4t5Jg&sa=X&ved=2ahUKEwiB6aeugZ7lAhXDzaQKHWPpGAFIQ9QEwBHoECAkQDA#imgsrc=db9BlzZgONI7mM:&vet=1
17. https://zelenaakcija.hr/hr/kampanje/aktualne_kampanje/vratite_magnoliju/inicijativa_vratite_magnoliju_gradani_i_struka_kazu_stop_devastaciji_i_ne-promisljenom_upravljanju_javnim_prostorom
18. <https://www.globalnovine.eu/kultura/vratite-magnoliju-udruga-i-gradani-ustali-protiv-radova-na-trgu-zrtava-fasizma/> (pregledano 28.6.2018.)

19. <https://www.vecernji.hr/zagreb/na-trgu-zrtava-fasizma-srusena-jos-dva-stabla-navodno-su-bila-bolesna-1269841>
20. <https://www.express.hr/top-news/obiteljasi-cekaju-konacni-odgovor-ali-cini-se-da-su-varali-18013>
21. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/ministarstvo-kulture-podrzavamo-obnovu-ali-i-nas-zanima-zasto-se-mijenja-kamen-za-stube/7384011/>
22. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/video-bandic-kosio-travu-kod-dzamije-docekali-ga-i-prosvjednici/2031559.aspx>
23. https://zelenaakcija.hr/hr/programi/zeleni_telefon/inicijativa_vratite_magnoliju_ne_odustajemo_od_svog_grada
24. <https://www.h-alter.org/vijesti/devastacija-trga-zrtava-fasizma-završena-imam-jos-jedan-mrtav-trg>
25. <https://vizkultura.hr/intervju-suzana-dobric-zaja/>
26. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/arhitekti-napali-bandica-zbog-devastacije-mestroviceva-paviljona-foto-20180509>
27. <https://www.24sata.hr/news/nova-drama-na-savici-bandic-opet-zeli-betonirati-nas-park-588318>
28. <https://www.zagrebonline.hr/savica-ili-dubai/>
29. <http://hr.n1info.com/Vijesti/a306179/Inicijativa-Vratite-magnoliju-kazneno-prijavila-Bandica.html>

Defense of Public Spaces in the Cases of “We are Keeping our Park” and “Bring Back the Magnolia” Initiatives in Zagreb

Anđelina Svirčić Gotovac

Institute for Social Research in Zagreb, Croatia

e-mail: angelinasg@gmail.com;

Jelena Zlatar Gamberožić

Institute for Social Research in Zagreb, Croatia

e-mail: zlatar.jel@gmail.com

Abstract

In the last few years, there were many examples of fighting for public spaces in Zagreb. In this paper, two such cases are examined. In the first case, residents of the Savica housing estate joined in the civil initiative “We are keeping our Park” and fought for the defense of the existing park space (green area and playground) because the city authorities supported the building of a church, which would significantly decrease the park area. Thus, the long-standing efforts to annul this city authorities’ decision have begun. The second case, of resisting the planned revitalization of the Meštrović Pavillion on the Square of the Victims of Fascism, caused a major protest against the revamp and logging of the trees near the Pavillion, especially the magnolia tree. This brought about the initiative called “Bring back the Magnolia“. The paper provides discourse analysis regarding these cases, for which digital articles from various Internet portals covering the topics were used. The analysis revealed a dichotomous situation. On the one hand there was not enough citizens’ participation in the decision-making process regarding the planned changes, and on the other, there was a strong resistance of tenants and citizens, displayed through civil initiatives including protests and various actions. All this led to the stagnation in adjusting to European urbanistic standards (so called urban sustainability), particularly its environmental and social dimension. Nevertheless, through the discourse analysis it can be argued that the civil initiatives, i.e. citizens through their agency, promoted these values and attempted to convince urban policy makers to apply them, which sometimes resulted in positive outcomes and in which a new dimension of power relationships between all actors involved can be observed.

Key words: We are keeping our Park, Bring back the Magnolia, public spaces, discourse analysis, urban sustainability, Zagreb.